

10^e editie

VMR Actualiteitendag 2020

1 oktober 2020

Geertekerk, Utrecht

Programma

Kennisnetwerk voor milieu-, water- en natuurbeschermingsrecht

VMR
vereniging
voor
milieurecht

Voorwoord

Graag heet ik u van harte welkom op deze bijzondere editie van de VMR Actualiteitendag. Zoals u gewend bent, bespreken dertien ter zake deskundige sprekers de belangrijkste ontwikkelingen van het afgelopen jaar binnen het omgevingsrecht. Bijzonder is niet alleen dat de VMR in 2020 deze dag voor de tiende keer organiseert, maar tevens dat deze editie - onder meer om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan - via een livestream online te volgen is.

Ook de tiende VMR Actualiteitendag is bedoeld om u in één dag op de hoogte te brengen van de actuele ontwikkelingen in wet- en regelgeving en met u te reflecteren op de nieuwste jurisprudentie binnen diverse omgevingsrechtelijke thema's. Dit jaar staan als algemene thema's op de agenda de ontwikkelingen in het bestuurs(proces) recht, in de toepassing van de Wabo (omgevingsvergunning), in de praktijk van de handhaving en de afdwingbaarheid van EU-normen. Daarnaast worden ook de actuele ontwikkelingen in wetgeving en jurisprudentie besproken rondom de thema's bodemverontreiniging, afval, milieueffectrapportage, water en natuurbescherming.

Speciale aandacht is er dit jaar voor een bespreking van ontwikkelingen rondom de bestemmingsplannen met verbrede reikwijdte en voor de maatschappelijke effectiviteit van de omgevingsrechtspraak. Ook het thema gezondheid van omwonenden komt dit jaar opnieuw aan de orde. Tot slot hoort u over de rol voor de Omgevingswet bij onderwerpen als de energietransitie.

Kortom, de VMR Actualiteitendag biedt u de gelegenheid om de hele dag te genieten van boeiende bijdragen over relevante onderwerpen. Het bestuur van de VMR is zeer dankbaar dat de deskundigen bereid zijn om hun kennis met ons te delen. Ik wens u namens het bestuur van de VMR zowel een plezierige als een nuttige dag toe.

Prof. mr. K.J. (Kars) de Graaf

Voorzitter van de Vereniging voor Milieurecht
Hoogleraar bestuursrecht en duurzaamheid, Rijksuniversiteit Groningen

Programma

9.30 – 9.35	Opening door dagvoorzitter Kars de Graaf, voorzitter VMR, Rijksuniversiteit Groningen
9.35 – 10.00	Actualiteiten bestuurs(proces)recht Hanna Tolsma, Rijksuniversiteit Groningen
10.00 – 10.25	Wabo en omgevingsvergunning voor milieu Valérie van 't Lam, Stibbe
10.25 – 10.50	Maatschappelijk effectieve omgevingsrechtspraak Maarten Verhoeven, Rechtbank Oost-Brabant
10.50 – 11.10	Pauze en postersessie*
11.10 – 11.35	Bestemmingsplannen met verbrede reikwijdte Regina Koning, Koning Bouw & Gebiedsontwikkeling
11.35 – 12.00	Europese ontwikkelingen: afdwingbaarheid van EU normen Wybe Douma, European Environmental Law consultancy & EU Legal, zelfstandig milieurecht en EU recht expert
12.00 – 12.25	Handhaving Marleen Velthuis, NautaDutilh
12.25 – 12.50	Nieuwe bodemverontreinigingen, nieuwe zorgen Edward Brans, Pels Rijcken
12.50 – 13.40	Lunch en postersessie*

U kunt het programma, de presentaties en de literatuurtips ook vinden op onze website.

13.40 – 14.05	Waterrecht: opkomende stoffen in water Jasper van Kempen, Rijkswaterstaat
14.05 – 14.30	Milieueffectrapportage Marcel Soppe, Soppe Gundelach advocaten
14.30 – 14.55	Afval Ron Laan, Van Diepen Van der Kroef Advocaten
14.55 – 15.15	Pauze en postersessie*
15.15 – 15.40	Natuurbeschermingsrecht Marieke Kaajan, ENVIR Advocaten
15.40 – 16.05	Gezondheid Paul Bodden, Hekkelman Advocaten & Notarissen
16.05 – 16.30	Omgevingswet in transitie(s) Paul van der Lee, Ministerie van BZK
16.30	Afsluiting
*Postersessie	Interbestuurlijke verhoudingen: wijst de Omgevingswet de richting naar een nieuw constitutioneel kader?

Onderzoeker Bas Tadema, Promovendus Rijksuniversiteit Groningen

9.35 – 10.00

Actualiteiten bestuurs(proces)recht

Inleider

Hanna Tolsma

Universitair docent bestuursrecht,
Vakgroep Staatsrecht, Bestuursrecht
en Bestuurskunde,
Rijksuniversiteit Groningen.

Onderwerp

In deze bijdrage wordt aan de hand van een selectie van jurisprudentie een overzicht gegeven van belangrijke ontwikkelingen in het bestuurs(proces)recht. Onder meer is er aandacht voor de ontwikkelingen rond participatie, de uitleg van het kern begrip 'belanghebbende' en het vertrouwensbeginsel.

Literatuur

T. Groot, 'Het vertrouwensbeginsel in het omgevingsrecht. Over het kunnen vertrouwen van de gemeenteraad', TBR 2020/19.

Jurisprudentie

Participatie: ABRvS 23-10-2019, ECLI:NL:RVS:2019:3580 (Zonnepark Daalkampen)

ABRvS 18-12-2019, ECLI:NL:RVS:2019:4209 (Windpark Greenport Venlo)

ABRvS 1-4-2020, ECLI:NL:RVS:2020:958 (Zonnepark Hijken)

Rb. N-N 15-4-2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:1650 (Zonnepark Fluitenberg)

Belanghebbende: ABRvS 11-3-2020, ECLI:NL:RVS:2020:642 (afgeleid belang)

ABRvS 15-7-2020, ECLI:NL:RVS:2020:1671 (aangrenzende percelen)

ABRvS 15-4-2020, ECLI:NL:RVS:2020:1082 (feitelijke werkzaamheden)

Vertrouwensbeginsel: ABRvS 29-5-2019, ECLI:NL:RVS:2019:1694

ABRvS 22-4-2020, ECLI:NL:RVS:2020:1128

ABRvS 6-5-2020, ECLI:NL:RVS:2020:1185

Wanneer is er sprake van Wob-verzoek?

ABRvS 20-5-2020, ECLI:NL:RVS:2020:1268

Overzichtsuitspraak geheimhouding stukken bij bestuursrechter 8:29 Awb: ABRvS 10-6-2020

ECLI:NL:RVS:2020:1367

Einde personele buitensluiting art. 6:13 Awb?

Conclusie Advocaat-Generaal Hof van Justitie EU, 02-07-2020, C-826/18, ECLI:EU:C:2020:514

10.00 – 10.25

Wabo en omgevingsvergunning voor milieu

Inleider

Valérie van 't Lam

Advocaat / Counsel Stibbe
Amsterdam en geassocieerd
medewerker Universiteit Utrecht

Onderwerp

Besproken worden enkele uitspraken over de Wabo en de omgevingsvergunning voor milieu. De uitspraken zien op de volgende onderwerpen: Activiteitenbesluit, procedurele aspecten (zoals het belanghebbende begrip) de omgevingsvergunning voor milieu (zoals type voorschriften, regulering van vervoer) en handhaving.

Jurisprudentie

Activiteitenbesluit: ABRvS 17 april 2019, ECLI:RVS:2019:1234 (zorgplicht artikel 2.7a Activiteitenbesluit).

ABRvS 15 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1575; samenloop Activiteitenbesluit en omgevingsvergunning voor milieu.

Procedurele aspecten: Conclusie AG 2 juli 2020, ECLI:EU:C:2020:514. Toegang tot de rechter. UOV - Aarhus. ABRvS 4 maart 2020, ECLI:NL:RVS:2020:661, Stellingen geurweename- milieugevolgen van enige betekenis van de inrichting?

ABRvS 15 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1077 belanghebbende en geur. Uit rapporten/onderzoeken blijkt niet dat sprake is van gevolgen van enige betekenis.

ABRvS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1787 (belanghebbende en veranderingsvergunning).

ABRvS 19 februari 2020, ECLI:NL:2020:518 (wijziging in het besluit ten opzichte van het ontwerpbesluit).

Omgevingsvergunning milieu: ABRvS 17 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1260 (vergunningvoorschriften. Vervoerplan. Zorgplicht).

ABRvS 22 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:205 (reikwijdte van inrichting. Kade / afgemeerde schepen).

Rb Zeeland-West-Brabant BRE 8 mei 2020, ECLI:NL:RBZWB:2020:2101, actualiseringsplicht vergunning.

ABRvS 12 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:441 (IPPC-installatie).

Varia: ABRvS 17 juli 2019, ECLI:RVS:2019:2441 (BRZO – nadere eis).

Handhaving

ABRvS 21 augustus 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2826 (inrichting – ongewoon voorval – normadressaat).

ABRvS 12 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:441, (IPPC-installatie of niet. Feitelijke situatie ten tijde van het handhavingsbesluit bepalend voor de vraag wie tot handhaving bevoegd is).

ABRvS 26 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:598 (overtreder. Failliete rechtspersoon).

10.25 – 10.50 **Maatschappelijk effectieve omgevingsrechtspraak**

Inleider

Maarten Verhoeven

mr. M.J.H.M. (Maarten) Verhoeven
Senior rechter rechtbank Oost-Brabant

Onderwerp

De rechtspraak wil maatschappelijk effectief zijn. Het recht is ingewikkeld, de maatschappij is complex, de rol van de overheid verandert en er wordt steeds vaker een beroep gedaan op de rechtspraak. Rechters willen met hun uitspraak verder gaan dan alleen een juridisch oordeel, zij willen oplossen. Binnen de rechtspraak zijn er tal van innovatieve projecten om maatschappelijk effectiever te zijn. Er is alleen geen project op het gebied van omgevingsrecht ondanks de maatschappelijke impact van uitspraken op het gebied van omgevingsrecht. Denk alleen al aan de stikstofuitspraak van de Afdeling van 29 mei 2019. Is de omgevingsrechtspraak dan al maatschappelijk effectief? Aan de hand van voorbeelden worden enkele succesfactoren in de huidige rechtspraak benoemd. Ook worden de beperkingen voor de huidige rechtspraak benoemd. Aan het einde wordt vooruitgeblikt op de kansen en beperkingen na de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Literatuur

- M. Verhoeven, 'Hoe toetst de bestuursrechter onder de Omgevingswet?', M en R 2019/124.
- M. Verhoeven, 'Maatschappelijk effectieve omgevingsrechtspraak', TVO 2020, 1
- M. Verhoeven, Sander Jansen en Jan van Breda, 'De Corona zaaksbehandeling', NJB 2020/1809

Jurisprudentie

- ABRvS 25 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2516.
- ABRvS 8 augustus 2018, ECLI:NL:RVS: 2018:2658.
- ABRvS 18 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2277.
- ABRvS 31 oktober 2018, ECLI:NL:RVS:2018:3540.
- Rechtbank Oost-Brabant 12 juli 2019 ECLI:NL:RBOBR:2019:4055.

10.50 – 11.10 **Pauze en Postersessie**

11.10 – 11.35 **Bestemmingsplannen met verbrede reikwijdte**

Inleider

mr. A.Z.R. (Regina) Koning

Koning Bouw & Gebiedsontwikkeling,
juridisch adviseur

Onderwerp

Sinds 2014 kunnen gemeenten vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Omgevingswet, experimenteren met het 'bestemmingsplan verbrede reikwijdte'. Dat wordt nog volop gedaan, op de vooravond van de inwerkingtreding van deze wet. Kort wordt ingegaan op de stand van zaken en op de komende tranches van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet (BuChw). In het bijzonder komen de maatregelen met betrekking tot duurzaamheid en energietransitie aan bod. Vervolgens is er aandacht voor de overgangsregeling van de experimenten 'Bestemmingsplan verbrede reikwijdte' na inwerkingtreding van de Omgevingswet en experimenteerregeling in de Omgevingswet. Tot slot komt er kort een aantal uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State aan de orde.

Literatuur

- A.G. Bregman, J.J. Karens, A.Z.R. Koning, 'De proeftuin van het omgevingsplan. Met het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte anticiperen op de Omgevingswet', TBR 2019/45;
- Praktijkervaringen Crisis- en herstelwet Voortgangsrapportage 2017-2018 (bijlage bij Kamerstukken II 2019/20, 32127, nr. 235).

Jurisprudentie

- ABRvS 14 augustus 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2772 (Open norm in beoordelingsregels).
- ABRvS 30 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1398 (Hembrug).
- ABRvS 28 juni 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1709 en 25 april 2018, ECLI:NL:RVS:2018:1378 (Soesterberg-Noord).

Kamerstukken

- Kamerstukken II 2019/20, 32127, nr. 233 (BuChw 19e tranche)
- Kamerstukken II 2019/20, 32127, nr. 236 (BuChw 20e tranche)
- Kamerstukken II 2019/20, 32127, nr. 237 (BuChw 21e tranche)

11.35 – 12.00 **Europese ontwikkelingen: afdwingbaarheid van EU normen**

Inleider

Dr. mr. W. Th. (Wybe) Douma

European Environmental Law consultancy
& EU Legal zelfstandig milieurecht en
EU-recht expert

Onderwerp

Ingegaan wordt op recente ontwikkelingen in de milieu-jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie. Met name wordt stilgestaan bij de wijze waarop dit Hof de beleidsvrijheid van nationale overheden uitlegt en op de afdwingbaarheid van Europese normen voor de nationale en Europese rechter. Ter illustratie wordt ingegaan op enkele zaken rond lucht, water, kernenergie en natuurbescherming. Vragen die aan de orde komen: Wat als te nemen milieumaatregelen worden verhinderd door protesterende burgers, boeren? Kan het HvJ EU in dringende gevallen als voorlopige maatregel een dwangsom opleggen? Wat kan/moet een nationale rechter doen als grenswaarden worden overschreden? Kunnen/moeten weigerachtige bestuurders in gijzeling worden genomen?

Literatuur

W.Th. Douma, 'Verwezenlijking van schonere lucht via het Europees recht', JM 2020 afl. 3, p. 6-21;
W.Th. Douma, 'A new and practical way of stopping EU law violations', opinie, EU Observer, <https://euobserver.com/opinion/139017>.

Regelgeving

HvJ EU 26 juni 2019, Craeynest e.a. t Brussels Hoofdstedelijk Gewest e.a., C-723/17, ECLI:EU:C:2019:533, JM 2019/107.
HvJ EU 19 december 2019, Deutsche Umwelthilfe eV t Freistaat Bayern, C-752/18, ECLI:EU:C:2019:1114, JM 2020/30.
HvJ EU 24 oktober 2019, Commissie t Frankrijk, C-636/18, ECLI:EU:C:2019:900, JM 2020/31.
HvJ EU 3 oktober 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland e.a., C-197/18, ECLI:EU:C:2019:824, JM 2020/2.
HvJ EU 29 juli 2019, Inter-Environnement Wallonie e.a. t Ministerraad, C-411/17, ECLI:EU:C:2019:622, JM 2019/121.
HvJ EU 20 november 2017, Commissie t Polen, C-441/17 R, ECLI:EU:2017:877, JM 2018/18.

12.00 – 12.25 **Handhaving**

Inleider

Mr. M. (Marleen) Velthuis

Advocaat/Counsel Nauta Dutilh

Onderwerp

Een overzicht van de belangrijke uitspraken en ontwikkelingen op het gebied van zowel bestuursrechtelijke als strafrechtelijke handhaving van de milieuwet- en regelgeving.

Literatuur

Mr. T.R. Bleeker, 'Over normadressaatschap en overtreders in milieu-inrichtingen', TGMA 2019/2;
Mr. M. Velthuis & mr. drs. A. Werts, 'De uitwerking van het ne bis in idem-beginsel in het milieustrafrecht', M en R 2019/51;
Mr. T. Veenendaal en Mr. Velthuis, 'Feitelijk leidinggeven in het milieustrafrecht', TBS&H 2020, aflevering 1.

Jurisprudentie

Hoge Raad 11 februari 2020, ECLI:NL:HR:2020:233.
Hoge Raad 3 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1363.
ABRvS 21 augustus 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2826, JM 2019/120 m.nt. S. Pieters, JBO 2019/357 m.nt. D. van der Meijden.
ABRvS 26 juni 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2005, JBO 2019/251 m.nt. D. van der Meijden.
Hof Arnhem-Leeuwarden 28 augustus 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:6842, m.nt. M. Velthuis.

12.25 – 12.50 **Nieuwe bodemverontreinigingen, nieuwe zorgen**

Inleider

Mr. dr. E.H.P. (Edward) Brans
Advocaat Pels Rijcken

Onderwerp

Over de aanpak van historische bodemverontreiniging, veroorzaakt door het al of niet opzettelijk lozen van minerale olie of het vrijkomen bij een productieproces van vluchtige koolwaterstoffen of metalen zoals chroom of cadmium, horen we weinig meer. Er is nauwelijks nog jurisprudentie waarin dit type verontreiniging een rol speelt. De aandacht gaat nu volledig uit naar bodemverontreiniging die is of dreigt te worden veroorzaakt door het gebruik van thermisch gereinigde grond (TGG), LD-staalslakken of door het vrijkomen of emitteren van stoffen zoals PFOA en PFOS (PFAS).

Tijdens de presentatie zal worden ingegaan op de actuele stand van zaken. Welke normen gelden er indien PFAS worden aangetroffen in grond, grondwater of baggerspecie? En welke rol speelt het Besluit bodemkwaliteit indien bijvoorbeeld TGG is toegepast.

Literatuur

Tijdelijke landelijke achtergrondwaarden bodem voor PFOS en PFOA.

Kamerbrief over aanpassing tijdelijk handelingskader PFAS.

R. Hoeneveld, 'Onder welke voorwaarden kan grond met PFAS worden toegepast?', Bb 2020/9.

12.50 – 13.40 **Lunch, ALV en postersessie**

13.40 – 14.05 **Waterrecht: opkomende stoffen in water**

Inleider

mr. dr. ir. J.J.H. (Jasper) van Kempen
Juridisch adviseur Rijkswaterstaat,
geassocieerd medewerker Utrecht Centre
for Water, Oceans and Sustainability Law,
Universiteit Utrecht

Onderwerp

Een thematische bespreking van het onderwerp opkomende stoffen in water. Steeds vaker worden in water stoffen ontdekt waarvan de aanwezigheid voorheen onbekend was en waarbij onzekerheid bestaat omtrent de eigenschappen en effecten daarvan. Dit roept vragen op over de vergunbaarheid van die stoffen en over het omgaan met reeds verleende vergunningen waarin die stoffen niet genoemd zijn. Een constant aandachtspunt daarbij is de bescherming van drinkwaterbronnen. Het afgelopen jaar stond bol van de ontwikkelingen op dit punt (wijzigingen in regulering, nieuwe jurisprudentie, etc.). Deze ontwikkelingen komen in deze bijdrage bondig aan de orde.

Officiële publicaties

Kamerstukken II 2016-2017, 27625, 404.

Kamerstukken II 2017-18, 25883, 299.

Stcrt. 2019, 34877: wijziging Drinkwaterregeling.

Stcrt. 2020, 25319: Verankering nieuw Handboek Immissietoets (https://www.infomil.nl/publish/pages/109060/handboek_immissietoets_oktober2019_2.pdf).

Jurisprudentie

ABRvS 16 oktober 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3478, M en R 2020/16, en ECLI:NL:RVS:2019:3479, M en R 2020/17, m.nt. J.J.H. van Kempen.

Rechtbank Gelderland 18 mei 2020, ECLI:NL:RBGEL:2020:2595.

14.05 – 14.30 Milieueffectrapportage

Inleider

Mr. dr. M.A.A. (Marcel) Soppe

Advocaat Soppe Gundelach advocaten en geassocieerd medewerker Universiteit Utrecht

Onderwerp

Er wordt aandacht besteed aan de meest van belang zijnde jurisprudentie van het afgelopen jaar. Er zijn in 2019 geen noemenswaardige wijzigingen in de merregelgeving in werking getreden. Voor de (nabije) toekomst zijn de Omgevingswet en het Omgevingsbesluit en de 20e tranche van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet relevant. Er wordt niet (specifiek) ingegaan op de Omgevingswet.

Literatuur en kamerstukken

Wijziging van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet (twintigste tranche), Staatscourant 2019, 64808
Wijziging van enkele wetten van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en van de Arbeidstijdenwet (Verzamelwet IenW 2019), TK 2019-2020, 35 319, nrs 2-3.

Jurisprudentie

HvJ EU 25 juni 2020, ECLI:EU:C:2020:503, JM 2020/104 (windturbinepark Vlaanderen)
ABRvS 22 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1125, JM 2020/81 (versterking Markermeerdijken)
ABRvS 29 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:301, JM 2020:32, M en R 2020/71 (windpark Nij Hiddum-Houw)
ABRvS 18 december 2019, ECLI:NL:RVS:2019:4327, Gst. 2020/60, M en R 2020/6 (bestemmingsplan "Noortveer" Voorschoten)
ABRvS 13 november 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3820, M en R 2020/18 (omgevingsvergunning windpark Hartelbrug II Rotterdam)
HvJ EU 12 november 2019, ECLI:EU:C:2019:955, AB 2020/49, JB 2020/1 (windturbinepark Ierland)
ABRvS 21 augustus 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2822, JM 2019/157, M en R 2020/55 (ontgrondingsvergunning Heerlen)
ABRvS 14 augustus 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2770, JM 2019/127, BR 2019/86, AB 2019/523, M en R 2019/127, Gst. 2020/9 (tijdelijk zonnepark Staphorst)
ABRvS 9 juli 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2298, M en R 2019/106, TBR 2019/113, JM 2019/114 (bestemmingsplan 'De Nieuwe Wielewaal' Rotterdam)

14.30 – 14.55 Afval

Inleider

Mr. R.G.J. (Ron) Laan

Advocaat en partner bij Van Diepen Van der Kroef Advocaten, specialisatie afvalstoffenrecht

Onderwerp

Het Europese Hof van Justitie houdt vast aan de gevestigde opvatting van het begrip afvalstof. De 'eindeafvalstatus' is door een wijziging van de Kaderrichtlijn Afvalstoffen verruimd. In 2019 en 2020 is, net als voorgaande jaren, het Europese afvalstoffenrecht vooral tot uitdrukking gebracht in strafrechtelijke en bestuursrechtelijke handhavingzaken. De Europese rechter deed in de afgelopen periode bovendien enige richtinggevende uitspraken.

Jurisprudentie

ABRvS 15 januari 2019, ECLI:NL:RVS:2019:68.
HvJ EU 14 maart 2019, ECLI:EU:C:2019:200.
HvJ EU 28 maart 2019, ECLI:EU:C:2019:264.
HvJ EU 28 maart 2019, ECLI:EU:C:2019:270.
Gerechtshof Den Haag, 18 juni 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:1643.
HvJ EU 4 juli 2019, ECLI:EU:C:2019:564.
Rb. Rotterdam, 12 september 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:7450.
Gerechtshof Amsterdam 18 september 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:4247.
ABRvS 6 november 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3741.
Gerechtshof Den Haag 27 november 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:3144.
Rb. Rotterdam 11 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:10626.
Rb. Den Haag 18 december 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:13622.
ABRvS 22 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:208.
Rb. Midden-Nederland 24 januari 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:393.
HvJ EU, 3 september 2020, ECLI:EU:C:2020:636.
HvJ EU, 28 mei 2020, ECLI:EU:C:2020:398.

14.55 – 15.15 Pauze

15.15 – 15.40 **Natuurbescherming**

Inleider **Mr. drs. M. (Marieke) M. Kaajan**
Advocaat ENVIR Advocaten

Onderwerp

Tijdens deze lezing komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Hoe nu verder na de PAS-uitspraken?
- Spoedwet Aanpak Stikstof;
- Actuele jurisprudentie;
- Stand van zaken inpassing natuur in de Omgevingswet.

Literatuur

R.H.W. Frins, 'Het ontwerp-Aanvullingsbesluit natuur Omgevingswet', TBR 2019/66;
R.H.W. Frins, 'De PAS-uitspraken van de Raad van State (deel I en II)', TBR 2019/91 en TBR 2019/109;
R.H.W. Frins, 'Trekt de Spoedwet aanpak stikstof ontwikkelingen weer vlot?', TBR 2020/31;
R.H.W. Frins, 'De Regeling spoedaanpak stikstof bouw en infrastructuur nader beschouwd', TBR 2020/64;
M.M. Kaajan, 'Actualiteiten bescherming Natura 2000-gebieden 2019/2020, MenR 2020/41';
M.M. Kaajan en F. Onrust, 'Kroniek Natuurbeschermingsrecht 2020 (deel II)', nog te verschijnen in BR.

Jurisprudentie

ABRvS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1603, M en R 2019/68, m.nt. M.M. Kaajan.
ABRvS 13 maart 2019, ECLI:NL:RVS:2019:803, M en R 2019/57, m.nt. M.M. Kaajan.
ABRvS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1604, M en R 2019/83, m.nt. M.M. Kaajan.
ABRvS 24 december 2019, ECLI:NL:RVS:2019:4380, M en R 2020/10, m.nt. M.M. Kaajan.
ABRvS 24 juli 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2560, BR 2019/81, m.nt. R.S. Wertheim.
Rb. Oost-Brabant 19 augustus 2019, ECLI:NL:RBOBR:2019:4830, M en R 2019/128, m.nt. Ch.W. Backes.
ABRvS 9 oktober 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3417, BR 2020/4, m.nt. R.S. Wertheim en J. oude Egbrink.
HvJ EU 29 juli 2019, ECLI:EU:C:2019:622, M en R 2020/4, m.nt. E.M.N. Noordover.
ABRvS 24 december 2019, ECLI:NL:RVS:2019:4448.
ABRvS 15 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:74.
ABRvS 22 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:212.
ABRvS 29 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:228.

15.40 – 16.05 **Gezondheid**

Inleider **Mr. P.P. A. (Paul) Bodden**
Advocaat Hekkelman Advocaten en Notarissen

Onderwerp

Gezondheid is een relevant en wordt een steeds relevanter thema in het omgevingsrecht. Er zal nadrukkelijk stil worden gestaan bij wat de Omgevingswet op dit vlak te bieden heeft. Verder wordt ingegaan op het huidige recht, gezien vanuit de actualiteit. Diverse voorbeelden zullen de revue passeren, zoals hoogspanningsmasten, G5-netwerk, windmolens, gewasbescherming en endotoxinen.

Literatuur

Voorzorgbeleid Hoogspanning en Gezondheid, kamerbrief van de Minister van Economische Zaken en Klimaat van 1 oktober 2019 met kenmerk DGKE / 19215347;
R, van Dreumel-Wingens, 'Bescherming tegen gewasbeschermingsmiddelen in ruimtelijk perspectief', TVAR 2017/9, p. 427-430;
T. Verstappen, 'Veehouderij en volksgezondheid in het kader van de omgevingsvergunning milieu', in: Milieuproblemen in de landbouw: falend omgevingsrecht en mogelijke oplossingen, Publicatierreeks VMR 2019-1, p.159-178.

Jurisprudentie

ABRvS 2 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1144.
ABRvS 18 december 2019, ECLI:NL:RVS:2019:4209.
ABRvS 29 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:289.

16.05 – 16.30 **Omgevingswet in transitie(s)**

Inleider

mr. dr. P.P. (Paul) van der Lee

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Constitutionele Zaken en Wetgeving, Juridisch projectleider Besluit kwaliteit leefomgeving en Besluit activiteiten leefomgeving

Onderwerp

Met de brede aanvaarding in de Eerste Kamer van de Invoeringswet Omgevingswet is de fase van de overgang naar het nieuwe stelsel van start gegaan. Niet alleen de Omgevingswet zelf wordt gezien als een transitieopgave. Parallel daaraan is het Klimaatakkoord vastgesteld en begint de energietransitie vorm te krijgen, deels via uitwerking in de Omgevingswet. Voor de transitie naar een circulaire economie wordt ook gekeken naar mogelijkheden onder de Omgevingswet of zelfs een (nieuwe?) transitiewet.

Literatuur

Klimaatakkoord, Kamerstukken II 32813, nr. 342, bijlage.

Ontwerp nationale omgevingsvisie, Kamerstukken II 34682, nr. 27, bijlage

Jan Rotmans, De Omgevingswet als transitieopgave, 2018

Motie van het lid Van Eijs over een transitiewet circulaire economie

16.30 Afsluiting door de dagvoorzitter

Kijkt u op www.milieurecht.nl voor:

- De presentaties van de inleiders;
- Een groot deel van de genoemde literatuur (toegankelijk tot 1 november 2020)
- De komende activiteiten van de VMR
- Wist u dat de VMR-leden ook deel kunnen nemen aan werkgroepen?

Postersessie

Interbestuurlijke verhoudingen: wijst de Omgevingswet de richting naar een nieuw constitutioneel kader?

Onderzoeker: Bas Tadema, Promovendus
Rijksuniversiteit Groningen
E: b.r.tadema@rug.nl, T: 050 363 2472

Promotors: prof. mr. S.A.J. Munneke en
mr. dr. H.D. Tolsma

Korte beschrijving onderzoek:

Uit de wetsgeschiedenis bij de Omgevingswet blijkt dat deze wet gebaseerd is op een nieuwe manier van denken over de aanpak van opgaven in onze samenleving. Onder andere over de verhoudingen van bestuursorganen tot elkaar (de interbestuurlijke verhoudingen) wordt in dat licht nu anders gedacht dan vroeger. Er is sprake van een horizontalisering van de verhoudingen en bijvoorbeeld maatwerk en privatisering staan ook meer voorop dan voorheen. In de doelen en het instrumentarium van de Omgevingswet komen de nieuwe opvattingen over die verhouding tot uiting, als voorlopig sluitstuk van een ontwikkeling die al langer zichtbaar is bij kleinere wetgevingsprojecten. In de Omgevingswet komen die nieuwe verhoudingen bijvoorbeeld tot uiting in de omgevingswaarde, het gecodificeerde subsidiariteitsbeginsel en de samenwerkingsbepaling.

De ontwikkeling naar nieuwe interbestuurlijke verhoudingen voltrekt zich tegen de achtergrond van een constitutioneel kader (Grondwet, Gemeentewet, Provinciewet en cetera) waarin nog het uitgangspunt is verankerd van meer verticale verhoudingen van bestuursorganen tot elkaar. In mijn onderzoek ga ik na welke lessen uit de stelselwijziging van het omgevingsrecht getrokken kunnen worden voor een modernisering van de regulering van de interbestuurlijke verhoudingen in dat algemene constitutionele kader.

Deelnemerslijst

Naam	Werkzaam bij
Mw. mr. P.H.J. van Aardenne	Van der Feltz advocaten
Mw. mr. L.C.E. Augustinus	La Gro Geelkerken advocaten
Dhr. mr. J.H.B. Averdijk	Kienhuis Hoving advocaten en notarissen
Dhr. mr. J.A.N. Baas	BarentsKrans advocaten notarissen
Dhr. prof. dr. CH.W. Backes LL.M	Universiteit Utrecht
Mw. mr. F.J. Bakker	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
Mw. J. Benz	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
Mw. mr. dr. L. Bier	Advocaat
Dhr. mr. B.J. Bloemendal	Knegtmans Advocaten & Mediators
Dhr. mr. P.P.A. Bodden	Hekkelman Advocaten & Notarissen
Mw. mr. S.G.A. de Boer	Boersgamoen BV
Dhr. mr. W.J. Bosma	Van der Feltz advocaten
Dhr. mr. G. Bosma	Bosselaar Strengers Legal Partners
Dhr. mr. P.R. Botman	Botman Advocatuur
Dhr. ir. M.W.L. Bovy	Bovy Sustainability Guidance
Dhr. mr. dr. E.H.P. Brans	Pels Rijken&Droogleever Fortuijn N.V.
Mw. mr. D. Brouwer	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
Mw. mr. M.J. de Buck	FDJ Advocaten
Dhr. mr. T.W. Dammings	Van Iersel Luchtman Advocaten
Mw. mr. M.F.A. Dankbaar	Pot Jonker Advocaten
Mw. mr. L.C.J. Dekkers	KuiperCompagnons
Mw. mr. dr. N.Y. Del Grosso	Van Hall Larenstein
Mw. mr. Y. Demirci	Hekkelman Advocaten N.V.
Dhr. mr. C. van Deutekom	Vangoud Advocaten B.V.
Dhr. mr. J.E. Dijk	Vos & Vennoten Advocaten
Mw. mr. A.A.J. van Dijk	Zeeland Refinery
Dhr. dr. W.T.H. Douma	EEL Consultancy
Mw. mr. J.A. Dupree	hbr advocaten
Dhr. ing. H.W. Ebbens	ForFarmers FarmConsult
Mw. mr. J.C. Ellerman	Six Advocaten B.V.
Dhr. mr. R. Evens	Poelmann van den Broek Advocaten
Mw. mr. D. Fejzovic	Van der Feltz Advocaten
Mw. mr. M.C. Ferf	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Mw. mr. N. Geerts	Coupry Adocaten
Mw. E. Gerbens	Waddenvereniging
Dhr. prof. mr. K.J. de Graaf	Rijksuniversiteit Groningen
Mw. mr. ing. J.S. Haakmeester	HBR advocaten
Dhr. M. Haarsma	Nederlandse Aardolie Maatschappij
Mw. mr. J.E. Hamann	Delissen Martens Advocaten
Dhr. mr. drs. D. Harmsen	ForFarmers FarmConsult
Dhr. mr. M. van Harten	DVLP advocaten
Mw. mr. L. Haver Droeze	Adviesbureau Haver Droeze

Naam

Dhr. mr. P.C.M. Heinen
 Mw. mr. M.T. Hoen
 Mw. mr. S.E.A. van Holten
 Mw. mr. M.W. Holtkamp
 Mw. mr. C.M. van Hoorn
 Dhr. mr. J.J.H. Hulshof
 Mw. mr. drs. H.M. Israëls
 Mw. mr. drs. A.E. Jansen
 Mw. mr. M.A. Jansen
 Mw. mr. D.J.M.W. Jennissen
 Mw. mr. drs. M.M. Kaajan
 Mw. mr. R.C.M. Kamsma
 Dhr. mr. dr. ir. J.J.H. van Kempen
 Dhr. mr. J. Kevelam

Dhr. mr. dr. M. Klijnstra
 Mw. mr. C.L. Knijff
 Dhr. mr. L. de Kok
 Mw. E. Kolling
 Mw. mr. A.Z.R. Koning
 Mw. mr. S. de Kort
 Dhr. mr. R. Koudstaal LL.M
 Dhr. mr. R.G.J. Laan
 Mw. mr. dr. V.M.Y. van 't Lam
 Dhr. mr. P.H. de Lange
 Dhr. dr. mr. P.P. van der Lee
 Koninkrijksrelaties
 Mw. mr. M.J.C.M. Leijten
 Dhr. mr. A.P. Loo
 Mw. mr. K. Markerink
 Dhr. mr. J.H.G. Metsemakers LL.M
 Mw. mr. drs. J.J.H. Mineur
 Mw. mr. M.P.C. Moers
 Mw. mr. R. Molenaar-Wingens
 Dhr. mr. drs. J. van der Noord
 Dhr. mr. E.M.N. Noordover
 Dhr. mr. R. Olivier
 Dhr. T. van Ooijen
 Dhr. ing. B.M. Oortwijn
 Mw. mr. K. Oosterhuis-Runia
 Mw. mr. drs. J.C. Ozinga
 Mw. mr. I. Pater
 Dhr. mr. J.J. Peelen
 Dhr. mr. J. Peeters

Werkzaam bij

De Kempnaer Advocaten
 Advocatenkantoor Hoen
 Rijkswaterstaat
 Van Benthem & Keulen N.V.
 Rijkswaterstaat Corporate Dienst
 Poelmann van den Broek advocaten
 Vermilion Energy Netherlands BV
 Gemeente Amsterdam Juridisch Bureau
 Jansen Albayrak de Vries Advocaten
 Hekkelman advocaten N.V.
 ENVIR Advocaten BV
 Advocatenkantoor Kamsma
 Rijkswaterstaat Corporate Dienst
 Promovendus Universiteit Utrecht
 Adviseur Soppe Gundelach advocaten
 Lexence NV
 Tata Steel
 Bavelaar & Bavelaar Advocaten & Rechtsanwältē
 Vereniging voor Milieurecht
 Koning B&G
 Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)
 Koudstaal Juridisch Advies
 Van Diepen Van der Kroef Advocaten
 Stibbe B.V.
 TeekensKarstens Advocaten B.V.
 Ministerie van Binnenlandse Zaken en

Gemeente Waadhoeke
 Poelmann van den Broek advocaten
 Hemwood
 Rijkswaterstaat Zuid Nederland
 Milieudéfensie
 LDCR/Rechtbank Oost-Brabant
 Stibbe B.V.
 Gemeente Nunspeet
 ENVIR advocaten
 Van der Feltz Advocaten
 DCMR Milieudienst Rijnmond
 Combined Efforts Milieu- en Omgevingsadvies
 Gemeente Zaanstad
 Ozinga Advocaten
 Gemeente Barneveld
 Dentons Boekel N.V.
 Gemeente Zaanstad, afd. Omgevingsplannen

Naam

Mw. mr. M. Peeters
 Mw. mr. F. Postma
 Dhr. mr. M.G. Ramakers
 Dhr. mr. C.P.J. Ripson
 Dhr. mr. A. van Rossem
 Dhr. ing. J.P. Rovers
 Mw. mr. M. Rus-van der Velde
 Dhr. mr. J.J. van Santbrink
 Dhr. R. Scholten
 Mw. mr. E.T. Sillevius Smitt
 Dhr. R. Sillevius Smitt
 Dhr. mr. T.J.J. Slegers
 Mw. mr. W. Slok
 Dhr. mr. M.J. Smaling
 Dhr. mr. dr. M.A.A. Soppe
 Mw. mr. P.A.A. Sormani
 Mw. mr. drs. Y.E. Staal LL.M. M.Sc.
 Mw. G.C. Strating LL.M.
 Dhr. mr. B.R. Tadema
 Mw. mr. J.J. Teeninga
 Mw. mr. N. Teesing
 Mw. mr. M.E. Terhorst
 Mw. mr. drs. E.C. Tessensohn
 Dhr. mr. B. Thier
 Mw. mr. S.M.H.J. Timmermans-Hendrix
 Mw. mr. dr. H.D. Tolsma

Mw. mr. M.I.J. Toonders
 Dhr. mr. J.J. Turenhout
 Mw. mr. K. Ulmer
 Mw. M. van der Velden
 Mw. mr. dr. A.M.E. Veldkamp

Mw. M. Veldkamp
 Mw. mr. M. Velthuis
 Mw. mr. M.E. van Velzen-de Boer LL.M.
 Dhr. J.S. Verheul
 Dhr. mr. M.J.H.M. Verhoeven
 Dhr. mr. R.A.M. Verkoijen
 Mw. mr. B.J.M. Verras
 Dhr. mr. B. Vis
 Mw. mr. C.J. Visser
 Mw. mr. M.M. de Vries
 Mw. dr. mr. C. Waling

Werkzaam bij

Sumrin Advocaten
 De Haan Advocaten en Notarissen
 Attero BV.
 DGMR Industrie, Verkeer en Milieu B.V.
 Ted Legal
 Rovers omgevingsadvies
 Van Benthem & Keulen advocaten & notariaat
 SANTBRINK | ADVOCAAT
 Stichting Achmea Rechtsbijstand
 AKD advocaten|notarissen|belastingadviseurs
 AT Osborne
 Van der Feltz Advocaten
 VEWIN
 VvAA Groep B.V.
 Soppe Gundelach advocaten
 Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming
 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
 Eversheds Sutherland (Netherlands) B.V.
 Rijksuniversiteit Groningen
 Rijkswaterstaat
 Vereniging voor Milieurecht
 Advocatenkantoor Koopman
 TESSENSOHN Juridisch Advies
 Gemeente Almere
 Rijkswaterstaat Corporate Dienst
 Rijksuniversiteit Groningen,
 Vakgroep Bestuursrecht & Bestuurskunde
 Linssen cs Advocaten
 La Gro Geelkerken advocaten
 Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)
 Omgevingsdienst West-Holland
 Rijkswaterstaat Water Verkeer en Leefomgeving,
 afd. Afval en circulair
 Omgevingsdienst Regio Nijmegen
 NautaDutilh N.V.
 Van Benthem & Keulen advocaten & notariaat
 Omgevingsdienst regio Utrecht
 LDCR/Rechtbank Oost-Brabant
 Goorts + Coppens Advocaten
 ANVS
 Norton Rose Fulbright LLP
 Ten Holter Noordam advocaten
 DCMR Milieudienst Rijnmond
 Advocatenkantoor Waling

Naam

Mw. M.B. Weel LL.M.
 Mw. mr. C.M.C. Wenker
 Dhr. B. Wijnne AA
 Mw. mr. drs. D. Wilbers

Mw. mr. H.J.M. Winkelhuijzen

Dhr. mr. M.J.J. de Winter LL.M.
 Dhr. AUKE Wouda
 Mw. A. Wubben-Korstjens

Mw. mr. J. Zwiers

Werkzaam bij

DCMR Milieudienst Rijnmond
 Rho adviseurs voor leefruimte
 BENWI Management BV
 Hoogheemraadschap van Schieland e/d
 Krimpenerwaard
 Diana Winkelhuijzen- Advies,
 projectmanagement & bemiddeling
 WNTR Legal B.V.
 v.o.f. mamores
 Hoogheemraadschap van Schieland e/d
 Krimpenerwaard
 ARAG SE

Bestuur van de Vereniging voor Milieurecht

Kars de Graaf - voorzitter

hoogleraar Bestuursrecht en duurzaamheid, Rijksuniversiteit Groningen

Wilco de Vos - vice-voorzitter

coördinerend juridisch adviseur Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Harm Dotinga - penningmeester

senior jurist Vogelbescherming Nederland

Valérie van 't Lam - secretaris

advocaat/counsel Stibbe geassocieerd medewerker Universiteit Utrecht

Chris Backes

hoogleraar omgevingsrecht Universiteit Utrecht

Corinne van Neerven

senior juridisch beleidsadviseur, DCMR Milieudienst Rijnmond

Cathine Knijff

advocaat Legal & Compliance Department, Tata Steel

Marleen Velthuis

advocaat/counsel NautaDutilh

Maarten Verhoeven

rechter Rechtbank Oost-Brabant

Jonathan Verschuuren

hoogleraar internationaal en Europees milieurecht Universiteit van Tilburg

VMR werkgroepen

Werkgroep Vergunningverlening, toezicht en handhaving

De werkgroepleden bespreken de actuele ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving, met aandacht voor de toekomstige veranderingen in verband met de Omgevingswet. De bespreking van deze onderwerpen is op de uitvoeringspraktijk gericht.

Werkgroep Mondiale duurzaamheid en recht

De leden van deze werkgroep richten zich op de vraag hoe het (milieu)recht een bijdrage kan leveren aan mondiale verduurzaming. De werkgroep organiseerde bijeenkomsten over due diligence, schreef een preadvies over de juridische vragen rondom duurzame handel en organiseerde begin 2017 een bijeenkomst over het vrijhandelsverdrag CETA. Meer informatie over deze bijeenkomsten vindt u op de website van de VMR. De publicatie over duurzame handel is online te bekijken.

Heeft u belangstelling voor een van deze werkgroepen of een idee voor een nieuwe werkgroep? Neemt u contact op met een van de bestuursleden of met het secretariaat via info@milieurecht.nl.

Met dank aan:

Stibbe

AGENDA VMR Activiteiten in 2020

8 oktober VMR Leergang Natuur - WEBINAR

Tijdens de VMR Leergang Natuur komen de ontwikkelingen in de wetgeving en jurisprudentie aan de orde met betrekking tot gebiedsbescherming en soortenbescherming. De drie inleiders gaan in op de Wet natuurbescherming, de integratie in de Omgevingswet en de toepassing van het natuurbeschermingsrecht in de praktijk. Daarbij wordt ook ingegaan op de actuele vraagstukken in de jurisprudentie.

Sprekers: **Annelies Freriks**, ELEMENT Advocaten, **Ralph Frins**, Radboud Universiteit en **Marieke Kaajan**, ENVIR Advocaten

Kosten: VMR leden € 125, niet-leden € 295

In het najaar kunt u deelnemen aan diverse webinars. Het programma voor het najaar is in ontwikkeling.

Meer informatie en inschrijving: www.milieurecht.nl of info@milieurecht.nl

Over de VMR

De **Vereniging voor Milieurecht (VMR)** is een kennisnetwerk voor milieu-, water- en natuurbeschermingsrecht. Leden zijn afkomstig uit verschillende sectoren zoals de advocatuur, de overheid, de rechterlijke macht, de wetenschap, het bedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties, adviesbureaus en studenten.

De **VMR** organiseert studiemiddagen over actuele ontwikkelingen in het milieu-, water- en natuurbeschermingsrecht. Van deze bijeenkomsten verschijnt regelmatig een verslag in boekvorm in de publicatiereeks van de **VMR** of in een vaktijdschrift. Eenmaal per jaar organiseert de **VMR** in het voorjaar een **VMR Actualiteitendag**. Eens per twee jaar organiseert de VMR in het najaar een **VMR Praktijkdag** over het Activiteitenbesluit in de juridische praktijk. Tijdens de **VMR Leergang** kunt u zich laten informeren over een speciaal onderwerp binnen het milieurecht, zoals over geluid of bodem. Meer intensieve bestudering van onderwerpen vindt plaats in **werkgroepen**.

Het verenigingsbureau

Postbus 522
3500 AM UTRECHT

T: 030-2312221

E: info@milieurecht.nl

W: www.milieurecht.nl